

КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ТА ПРІОРИТЕТИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

¹Полтавський державний медичний університет (м. Полтава, Україна)

²Донецький національний медичний університет (м. Лиман, Кропивницький, Україна)

Анотація. У статті висвітлені основні питання впровадження науково-дослідної діяльності здобувачів освіти у систему освітнього процесу вищих медичних закладів. Доведено, що цей процес передбачає акцент на формуванні й розвитку у студентів науково-дослідних вмінь та розвитку клінічного мислення. Обґрунтовано, що чітка організація науково-дослідної діяльності здобувачів освіти у навчальному процесі сприяє поглибленому засвоєнню студентами фахових навчальних дисциплін. У нашій праці демонстровано показано, що структуровано організована науково-дослідна діяльність студентів у процесі навчання сприяє глибшому опануванню теоретичних аспектів професійних дисциплін, допомагає максимально розкрити особистісний потенціал, сформувати власний науковий світогляд та здобути важливі практичні навички для майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: науково-дослідна діяльність, медична освіта, здобувач вищої освіти, клінічне мислення.

Abstract. The article describes the main issues of introducing research activities of students into the educational process of higher medical institutions. It is proved that this process focuses on the formation and development of students' research skills and clinical thinking. It is proved that the clear organisation of research activities of students in the educational process contributes to the in-depth mastering of professional disciplines by students. Our work demonstrates that structured and organized research activities of students during the learning process contribute to a deeper mastery of the theoretical aspects of professional disciplines, help to maximally reveal personal potential, form one's own scientific worldview, and acquire important practical skills for future professional activities.

Key words: research activity, medical education, higher education student, clinical thinking.

Вступ.

Перспективи розвитку сучасного суспільства та входження його в світовий освітній і економічний простір нерозривно пов'язані з системою освіти, яка відіграє вирішальну роль у формуванні нового покоління кадрів спеціалістів вищої ланки [1]. Система медичної освіти в Україні відповідає стандартам Всесвітньої федерації медичної освіти й складається з трьох послідовних етапів, що нерозривно пов'язані між собою, бо кожний наступний етап ґрунтується на попередньому і забезпечує новий, вищий за попередній рівень підготовки (додипломна підготовка, післядипломна підготовка й постійний безперервний професійний розвиток). Потрібно зазначити, що від рівня кваліфікації медичних працівників залежить якість надання медичної допомоги.

Мета дослідження.

Проаналізувати власний та загальний досвід проведення науково-дослідної роботи зі студентськими науковими групами здобувачів вищої медичної освіти за ключовими напрямками та пріоритетами в Україні.

Основна частина.

Важливою умовою розв'язання завдання підвищення рівня кваліфікації медичних кадрів є необхідність підготовки спеціалістів, яких навчає вища медична школа, озброєння медичних фахівців професійними знаннями, вміннями та навиками наукової роботи, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності найновіші досягнення науково-технічного прогресу, що сприятиме ефективності виконання професійних завдань [2, 3].

Разом із тим, практика й результати досліджень переконують, що рівень знань, умінь і навичок здобу-

вачів вищої освіти та випускників вищих навчальних закладів недостатній для задоволення зростаючих потреб як професійного, так і особистого характеру. Зростаючий розрив між обсягом знань, призначених для вивчення, й можливістю їх засвоєння і застосування, може бути подоланий, головним чином, шляхом розвитку розумових здібностей студентів, формування в них здатності самостійно регулювати процес засвоєння нових знань і підвищення ефективності навчання [4]. Тому особливістю при інтеграції науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти є те, що вона є складовою професійної підготовки, й спрямована перш за все на розвиток науково-дослідних вмінь і реалізацію творчих можливостей студентів.

Розвиток науки у вищій школі не лише змінює зміст і значення навчальних дисциплін, а й підказує нові форми та методи проведення навчального процесу. Результати науково-дослідної роботи відбиваються в нових курсах, лекціях і практичних (семінарських) заняттях. Як свідчить практика, залучення до наукової роботи робить для студентів дисципліни, які вивчаються, предметними, стимулюючи їх засвоєння. Причому науково-дослідна діяльність є органічною частиною і обов'язковою умовою успішної роботи вищих навчальних закладів. Студенти не лише отримують найновішу наукову практичну інформацію від викладачів на лекційних і практичних заняттях, лабораторних роботах і виробничих практиках (особливо старшокурсники), а й беруть участь у наукових дослідженнях. Отже, підвищення ефективності вузівських науково-дослідних робіт, залучення до їх виконання студентів підвищують і якість підготовки спеціалістів вищої кваліфікації. За рахунок цього вузівська наука має можливість омолоджува-

ти наукові кадри, оскільки приплив молодих учених здійснюється постійно. Ця особливість дає великі переваги вищій школі як з точки зору розвитку самих досліджень, так і з точки зору підготовки наукових кадрів. Тому специфіка роботи вищих навчальних закладів потребує не простого, а органічного поєднання навчально-виховної і науково-дослідної роботи викладачів, аспірантів і студентів. Типовими у цій галузі є інтеграція і подальша спеціалізація наукової діяльності та прискорення темпів її розвитку. При цьому наявність кафедр і спеціальностей різних профілів і напрямів створює можливість проведення комплексних досліджень [5].

У вищих навчальних медичних закладах часто отримують розвиток наукові дослідження на стику наук (наприклад, анатомії та фізіології, біології та хімії, біохімії та фармакології). Це дає певну перевагу науковим дослідженням, оскільки при всій складності і різноманітності сучасного світу багатоплановість і комплексність відіграють все вагомішу роль. Як відомо, інститути, університети мають можливість створювати колективні форми різних підрозділів – такі, як міжкафедральні і міжфакультетські об'єднання, формування спільних груп для виконання тієї чи іншої дослідної роботи тощо.

Цілеспрямоване виконання наукових досліджень у гуртках студентського наукового товариства, аспірантів та молодих учених у вищому навчальному закладі сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості фахівця, науковця. Організовує наукову роботу студентів випускаюча профільююча кафедра, яка є базовим методичним центром з наукової роботи зі студентами. Для керівництва науковими дослідженнями вона призначає наукового керівника (одного на 10-15 студентів) [6].

Науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти включає в себе два взаємопов'язані напрями:

- навчання здобувачів вищої освіти елементам дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості;
- наукові дослідження, що здійснюються студенти під керівництвом професорів і викладачів за ініціативною кафедральною чи вузівською науковою проблемою.

Зміст і структура науково-дослідної діяльності студентів забезпечує послідовність засобів і форм її проведення відповідно до логіки навчального процесу, зумовлює наступність її від курсу до курсу, від кафедри до кафедри, від однієї дисципліни до іншої, від одних видів занять до інших [7].

Поступове зростання обсягу і складності набутих здобувачами вищої освіти знань, умінь, навичок у процесі виконання ними наукової роботи забезпечує вирішення таких основних завдань:

- формування наукового світогляду, оволодіння методологією та методами наукового дослідження;
- надання допомоги студентам у прискореному оволодінні спеціальністю, досягненні високого професіоналізму;
- розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у вирішенні практичних завдань;
- прищеплення студентам навичок самостійної науково-дослідної роботи;
- розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання у своїй практичній роботі;
- розширення теоретичного кругозору і наукової ерудиції майбутнього фахівця;
- створення та розвиток наукових шкіл, творчих колективів, виховання у вузі резерву вчених, дослідників, викладачів.

Організаційна структура науково-дослідницької діяльності у вищому навчальному закладі може бути представлена в такому вигляді:

- проректор з наукової роботи;
- рада науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти університету;
- студентські науково товариства кафедр.

Наукове керівництво студентським науковим товариством здійснюється науковим керівником, який обирається Вченою радою вищого навчального закладу [8, 9]. Голова і члени ради призначаються наказами по університету, факультету.

До напрямків організації науково-дослідної роботи потрібно віднести:

- участь у наукових гуртках, проблемних групах та студентських наукових товариствах;
- підготовка наукових статей, тез доповідей та публікацій у фахових вітчизняних та закордонних виданнях;
- виступи на наукових, науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах;
- участь у конкурсах студентських наукових робіт, олімпіадах та інших заходах;
- отримання грантів на проведення досліджень (для аспірантів та студентів старших курсів).

Висновки.

Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти – це підготовка не просто фахівця, а творчої особистості, здатної генерувати нові ідеї та ефективно застосовувати наукові методи у своїй професійній діяльності. В свою чергу, чітка організація науково-дослідної діяльності студентів у навчальному процесі сприяє поглибленому засвоєнню теоретичного матеріалу фахових навчальних дисциплін, дозволяє якнайповніше виявити свою індивідуальність, сформулювати власний науковий світогляд та набутти необхідні практичні навички для подальшої професійної діяльності.

Література

1. Malska M, Pankiv N. Osnovy naukovykh doslidzhen. Lviv : Vydavnytstvo LNU imeni Ivana Franka; 2020. 226 s. [in Ukrainian].
2. Sherstiuk OO, Svintsytska NL, Bilash VP, Hryn VH, Ustenko RL, Katsenko AL, et al. Optimization of the educational process in the context of internationalization of higher education. Bulletin of Problems of Biology and Medicine. 2023;3(170):370-375. DOI: [10.29254/2077-4214-2023-3-170-370-375](https://doi.org/10.29254/2077-4214-2023-3-170-370-375).
3. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Ukrainy № 1556-VII Pro vyshchu osvitu. Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy; 2014. Dostupno: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. [in Ukrainian].
4. Katsenko AL, Svintsytska NL, Sherstyuk OO, Hryn VH, Bilash VP, Ustenko RL, et al. Suchasni metody vykladannya morfolohichnoyi dystsypliny «Anatomiya lyudyny». Mat. Vseukrayinskoï nauково-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoyu uchastyu Morfohenez ta reheneratsiya (III Zhutayevske chytannya); 2023 Kvit 20-21; Poltava. Poltava: PDMU; 2023. s. 147-155. [in Ukrainian].

5. Maksymenko SD, Filonenko MM. Metodichni rekomendatsiyi «Naukovo-doslidnytska diyalnist studentiv». Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury; 2013. 64 s. [in Ukrainian].
6. Hryn VH, Sherstyuk OO, Kostylenko YuP, Chernov VS. Orhanizatsiya roboty studentskoyi naukovoyi hrupy na kafedri anatomiyi lyudyny Poltavskoho derzhavnoho medychnoho universytetu. Mat. Vseukrayinskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoyu uchastyu «Morfohenez ta reheneratsiya» (IV Zhutayevske chytannya); 2024 Kvit 18-19; Poltava. Poltava: PDMU; 2024. s. 166-174. [in Ukrainian].
7. Frolova IV. Naukovo-doslidnytska diyalnist studentiv – peredumova vyperedzhuvalnoho samorozvytku fakhivtsya. Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholya. 2012;7:236-239. [in Ukrainian].
8. Allen AK. Research skills for Medical Students. Newbury: SAGE Publication; 2012. 264 p.
9. Verkhovna Rada Ukrainy. Pro provedennya Vseukrayinskoyi studentskoyi olimpiady: polozhennya № z2207-12. Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy; 2012. Dostupno: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z2207-12>. [in Ukrainian].